

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунун, Тыва АССР-нин Дээди

Совединия болгаш Министрлер Чөвүлелинин органы

1925 чылда
үлдүлүктүгү

1965 ч.
СЕНТЯБРЬ
3
ПЯТНИЦА
№ 208 (5225)

Өртөө 2 көп.

Бүгү күштү—дүжүт ажаап алышкынын шынарлыг чорударынче болгаш малга хөй чем белеткээрине! Хайырлыгның ховузунда

Хайырлыг — «Ленинчи орук» колхозун эң тараалган ховузу. Эрткен тазың колхоз аяаа нитини-биле 2284 гектар тараа культураларын, оон иштинде 1870 гектар черге кол культураларын, 400 гектар арга-арганын чинге-таранын, база кукурузанын тараан. Каз-Хем районун эске ажал-агыларын мурнап, дүжүт ажаап алышкынын колхоз аяаа 16-да, организастыг эгелээр. Ажаап алышкынын баштайгы үеинде ажаар-бойдустун таарымча чок байдалы турга-аа, 672 ажыг гектар кызыл-тасты кестирип, оон иштинде 200 ажыг гектар черин таразын ажаап алган. Хайырлыгның төп шаңыдан 195 тонна тарааны Кызыл-дун сайгарыга баазанынче чүдүрүп чоруткан.

Каз-Хемни ларом-биле кешкеш, тарымч хаджылардан эске унш-аа чок арты алып кээрге, Хайырлыг ховузу сарыг өнүгүт хөл дег чалгы берген чыдар. Чоорту дөжөвирлей үнген караа четпес делгем ховуда ам алды комбайннар шуужуп чоруп турар. Тарааны дорт-аа, аңгылай-аа кезерин механизаторлар чедикшиини чорудуп туралар. Комбайнларын ара-зында социалист чарыш калбарган. Баштайгы хүнерден эгелер коммунистер Иван, Афанасий Никифоров алышкылар шыдаар, хүн нормазын 140—150 хуу чедир күтүдүп келгенер. Хүндө 20 гектар тарааны аңгылай кезер нормазын Василий Поршнев, Афанасий Никифоров, Василий Середкин болгаш Данчай-оол Көгөштөй олар 25—27 гектар чедир туралар.

Хүндүн база бир маалыры, колхозтун колхоз комбайнери Данчай-оол Көгөштөй дүжүтү чидирит чок ажаап алышкынын дүжүтүлгүлгү мастери. 1963 чылдын күсү сезонунда ол 612, а өрткен чылдын 660 гектар черин таразын ажаап алган.

— Бо чылдын 400 гектары кестирер деп социалист хуузелени алды. Ыччалга-аа күрүгү чыдар-аа дудак чок ажалдар мен—деп,

Көгөштөй Дазарович чугаалап турар. Кандыг-аа ажалга ынакшыл, мергежил черек. Көгөштөй Данчай-оол бодунун ажалында сузуга бергенде, уйгу-улажын белин бодавастыг бээр кижилерин бирээни. Ол эрткенни-не ажалче уериниң мурнуна комбайнның бүтү механизириниң ажалдарын ык хынал, бичин-ле ка-разынчыг чер бар болза ону эдип, копкай берген эриилерин тызыл-ды алдырыга чачкыган. Машиназы ажалдап чорза, оон «тыныжын» ол дүжүлгүлгү аччи дег дыңаалап чорут. Ыйлеп-ойлеп саван, бок-биле тараа барбазын даш адакы, үстүкү пикиништерин хынал, хадын эвөө-жидип алдыры база утпас. Ыччалган бригадала-аш-өөрү ону «бистин Көгөштөй» деп хүндүлөп, оон барык сес-чил иштинде чымыл алган байлак дү-жүлгүлгү өөренип, сүмелерин айты-рып ал турар.

Хайырлыгның бригадала төвүндө тараажыларын ажалдап, чурттаарын-га таарымчалыг байдалдар тургусту-ган. Кыска агитациянын көрүзүгү ма-териалдары, механизаторларын «со-циалист хуузелгелери-биле кызыл-бүдүн эки шиметтинген. Ойнаар чүдүлөр, салуң, сеткүүл-биле хүн-нү-не хандырып турар. Аш-чем

хандырылгалы база-ла багай эвес. Повар Мария Киреминна ында улут хүндүлгүлгү чаалап алган.

— Ажал организастыг эгелеп, шуу-даан. Чүтгө автомашиналар чедикше-Тайды «Сельхозтехника» катты-жышкынын ийи машиназы бар. Машиналарын хөй белин амды-ында кукуруза ажаап алышкынын-че утпаа бис—деп агроном Исая Та-раканов чугаалап турар.

Август 25-тин күнүнде болган күштүгү хаттын түнүнде брига-да төвүңү электри чырымы кыппас-таан. Оон уламдан механизатор-ларын дыштанар, чөмөнчүлүгү че-ри, кунга карагы. Дүне шаңга ажал-даар ажалч болганындан тараа кыш эгелээр. Мону колхозтун дү-жүлгүлгү кичаңгыгга, ал, дарыг хемчеглерин чорудуп турар.

Бо чылдын «Ленинчи орук» колхозтун тараажылары 3816 гектар яны-бүрү культуралары ажаап ал, күрүнге 5000 центнер тарааны дүжаар, дү-жүт ажаап алышкынын кыска хуусаада чедикшииниң доозар дээш белик кудурлукшун-биле ажалдап турар.

К. ШАНГЫР-ООЛ.

Мурнакчыларга деңнежиңер!

Бай-Тайга районун «Кара-Хөл» көдээ ажал-агы артели мал чеми белеткээрин үргүтүлөп турар. Болхоз мал чеми белеткээриниң планын ам 70 хуу күтүдүп алган. Сиген кезилдиз эгелөөдөн бээр 31 ногаан са-рааттарын тургустан. 25 тонна сигенин кыштагаларда белеткээр. Ол ыш-каш 200 га как суулан, арбайы мал чөмчөгө-белеткеш, кышп агылан.

Сиген белеткелди сүт-баран фермазы, Сукпата, Шивингиде хойжу бригадалар эки чорудуп турар. Олар белеткелтигенин сугенин кышалап алгылаан. Мал чеми белеткээрин колхозтун балыкчы бригадала база чо-ротуп турар.

Колхозтун малчыларын аштер Күжүгет Базыр 12 тонна, Хомушкү Даш 12 тонна сигенин боттарынын күжү-биле белеткеш алган. Агаар-бойдустун байдалы таарымча чок-аа болза, ажал үзүктөлбей турар.

Колхоз баштаар чери мурнакчыларын өртөктүгү чүдүлөр-биле шаңгап, бригадаларга шилчир кызыл туку тылсып турар.

С. СЕРИЧ-ООЛ.

КӨДЭЭНИН УЛУСЧУ КОНТРОЛЁРЛАРЫ

УЛУСЧУ КОНТРОЛЁРЛАР! Партия-курүне контролюнга дузалаар бөлүктүң болгаш пост-дуларын кешжүңнерин ыччаар адаар. Оларынч эргелери калбак болгаш хуузелгелери харымсал-галыг. Партия-курүне контролюңу денкини при-циптерин шидигы сагыр, партиянын болгаш ча-зактын доктаал-шынтырларынч чер-черде кан-чаар күүсетиниң турарын контролдаар, ажал-агы, культура тургузушкунун элчеглиг со-рулгаларын болгаш планарын чедикшииниң шынтырлар таразы-биле партия, совет органи-арга дузалаар—контролёрларның ажалында кол чүе ол.

Ам көдээ ажал-агының кайы-аа участогун-да, бүгү-ле районнарда организаст таразы-биле быжымкан, эки болгаш бот-инициативтиг ажал-дап турар парткурконтроль дузалаар бөлүктөрүн, постуларын болгаш контролёрларын хөй-биле адап болур.

Улут-Хем районун «Найрал» совхозунун Ка-ра-Тал салбырында дузалаар бөлүктүң ажалын онзалап мактаары күзүнчү. Оон даргазы М. Та-хсий мида контролёрларның ажалын оперативти-биле башкарып, ажалдык тодаргай далгаларын оларга үргүлчү берип, оон күүселдерин негеп турар. Контролёрларын бүгү-ле черлерде хууаап тургустан. Бөлүктүң ажалы план ёзугаар чоруп келген. Четпестерге эптеп чок чорук, контролюңу дээшти болгаш үр-түнелдизин мында чачыл-лаптарган. Ажал-агынын чедикшиини быжы-лап болгаш өстүрер таразы-биле улусчу кон-троль биске улут дузанын чедирип турар деп ол салбырның эргелечкин Ховалыг Шойлак-оол бу-зурдип чугаалаар. Улусчу контролёрларынч а-дары болгаш хүндүзү ол-тур.

Барыш-Хемиктин «Болышкы» колхозта Саая Очур, Бай-Тайганын «Кара-Хөл» колхозта Хер-те Дойнуң, «Межег» совхозтун Успенскаа Федор Обухов, Бин-Хеминиң «Хадын» колхозунда Петр Айымы оларынч даргаларын контроль бо-луктериниң эки ажалын чок мактап турар. Каа-Хем районун «Совет Тыва» совхозунда Бауу-бадары, Ленин аттыг колхозта Елена Норкина, Ыр районун «Коммунизм орук» колхозунда Демир Норбу, Тагды районун «Коммунизм орук» колхозунда Мария Бибик, «Шекер» совхозта Михаил Чудалум олар деп кайгамчк мелекелер контролёрларынч алаер турары өө-рүчүг.

Бисте четпестер чок деп санап болбас. «Каа-

Хем районун «Бурунгал», «Октябрь 30 чылы» колхозтарында парткурконтроль дузалаар бо-луктер (даргалары эштер Чыбак-оол, Путишев) инициатива чок ажалдап, улусчу контролёрла-рынч ажалын башкарып туралар. Ук колхоз-тарынч партия эге организациялары, районнук партия-курүне контролюңу комитети дузалаар бөлүктөрүн ажалын экижигейлиг турар дугайында база-ла буруулаар.

Чамдык контролёрлар боттары чурум үрөп тур-ар фактыларга канча-аа элчегер аргажаа. «Улут-Хем» совхозта эштер Унукай, Дагбалдай олар парткурконтроль дузалаар бөлүктүң кеш-жүңнери тургаш, боттары хөй-инициативтиг сагыла-чурумчу үрөш, совет хоолду ёзугаар шидигы хем-чег адырдылаан. Ам парткурконтроль төлөөсү шикилгези чоруп турар. Маңаа ёзу барымдалар, парткурконтроль органинчар дүш болган кижилер кинир чорукту болдурбас учураат.

Контролёрларынч ажалынч шынары чүд дээр-ге, ажал-херекти ёзуу-аа билдири-биле хына-ары, илереттинген четпестерин чайладыры, ындиг четпестерин болдурбазынч хемчеглерин баш бу-рунгар алыры болур. «Чүтгө хыналда чорудар, четпестерин, чурум үрээшкенин илередир, бу-руулуг кижилерге харымсалга оонар— бистин херээвис ол-аа» дээр хөйнер шын эвес болур ийик. Контроль болза калбак массаларны комму-нист ёзуга кижилериниң оларга сагыла-чу-рунук болурунч чачкыларын бээриниң кай-гамчактыг шиклаан. Ыччалган кайы-бир черге хыналда болган, четпестер илереттинген соода, ажалдап чалаттынган ажал улам-аа эки-ажын турар чачкылар чедип алыры чүтүл. Эки ажалдыг дузалаар бөлүктөрүн, постуларын, контролёрларынч түндизин шак-ла ындиг болуп турар.

Партия-курүне контролюңу күштүгү, дээшти болгаш шынтырларын улус массаларынч бот-иде-кейинге, организастыг чоругуна даянган тура-рында, ажалчы чоноринч калбак массалары-биле партия, комсомол, профсоюз организасты-ры-биле быжыг харымсалыг болурунда. Кон-троль комитеттеринге дузалаар бөлүктөр болгаш постулар хөй-хөй активчелер болган тузун-на, оларынч күжү улут, ажал-чорудулгусы боттут үр-түнелдиз болур.

Улусчу контролёрлар болза күрүне планары-ны күчүлгүлгү кызылгелер хынаар, продук-циянын шынарын көөр, үрей кылышкынарга

улут шыныг демиссир, акша-херекелерин, материалдарын чарыгалыгга, техниканын эди-лениге хайраалдыг тургузар, улус ажал-агы-нын, культура тургузушкунун, өгүжүлениге ажалгатынмай турар кураалдарын илередип тывар хуузелгели. Партиянын болгаш күрүне-ниң сагыла-чурум үрөш, албап-дужаалын соора ажалгаар, ажалга харымсалга чоктапыр, ажал-чы чоноринч амдырал-хандырылга негелде-лери тооп көрөс удуруткучуларын улусчу кон-тролёр чандыр көрөс учураат.

Бүгү-иниңге билдирип болуру— улусчу кон-тролёрларынч ажалынч чедикшииниң болуру-нун чүтүлгө негелдиз. Ыччалган дузалаар бо-луктер болгаш постулар боттарынын ажал-чор-удулгунуң, чоруттунган хыналдаларынч түкүл-дериниң база четпестерин чайладыр таразы-биле «алдынган хемчеглерин дугайын ажалчы чонор-га доктаамал информастап берип турары чүтүл. Ындыг информацияларга хуралдарын, парлагы-нын, радионо калбаа-биле ажалгаар херек.

Республикада ам дүжүт ажаап алышкынын чо-руп турар. Улусчу контролёрлар боттары маңаа куш-ажымал коммунист ёзу-биле көр чоруктун үлгө-ер-чижээр көргүсүшкөн, ажал-херекти ак сеткилдиг эвес көөр чоруктун, тарааны оорзаар база төгөлгөдөр чоруктарынч фактыларынга удуз шынтырлар демиссир, дүжүтүгү өй-шаанда, чи-дирит чокка ажаап алыр таразы-биле хемчегле-рин адыр учураат. Контролёрлар оон-биле кады бо хүнерде көдээ ажал-агынын өске-аа ажал-дарын— мал чөмчөгүнч белеткелди, кышта-галыгына белеткелдерин, малдын тарып бооза-дылганын дегне хайгаарар болгаш четпестерин чайладыры чедип алыр херек.

Көдээ ажал-агынын белик шынарлыг продук-туларын бугулар, оларын күрүнге садарынч планарын чедикшииниң күсүдөр таразы-биле боттут болгаш дээшти дузаламчыны чер-черинч партия, совет, көдээ ажал-агы органинчарга, коммунист бүгү ажал-иниңеринге удуз дузалам-чыны улусчу контролёрлар көргүзүр.

Партия организастыгын, парткурконтроль-дуң район комитеттеринч хуузелгели— дузалаар бөлүктөрүнч болгаш постуларынч ажалынга удуруткучу улам-аа экижидер, партиянын бол-гаш чазактын шынтырларынч күсүлден дээш демиселер оларынч ролюн көдүрер боаар.

ОРГАНИЗАСТЫГ ЧОРУП ТУРАР

Час үш хүн улай чагаш, на-даван. Оон уламдан Бин-Хем-нин хову шөлдөргө сител белет-келди барык соксан. Агаар-бой-дустун мындагы байдалы кукуруза, мал чөмчөгө хергелээр тарымал тоорук ажаап алышкынынч шал-тык учураштырганы чугаалап турар.

Ыччалга-аа бо районда «Иск-ра» колхозтун механизаторлары күш-ажымын сорууп салбай-а ажалдап, 70 муң центнер силос салыр планын бо хүнерде доозар чеккен.

— Берге-ле-дир харын, малгаш-талган шөлге кукуруза кестирер комбайнны тракторлар безик сөөртүп шыдавын баар, а чам-дыкта кукуруза дажып тургаш, малгашка жалды берген машина-ларын безик ушта тартылар-уужуга даяаржыр улус-тур бис. Ыччалга-аа кукуруза ажаап алышкынын докт хуузелге чер-ле доозар бис—деп, кукурузаны Николай Федоренко сатыш човап, чугаалап турар.

Колхоз бо чылдын мал чөмчөгө хергелээр тарымал тоорукту 200 ажыг гектар черде тарып өстүр-ген. Олар бо культураның гектар бурунчунан ортумаа-биле 300 центнер ногаан массаны ажаап ал турар. Колхозтун төп сүт бараан фермазынын чанында 900 тонна хире силос салдыган. Хүн херелй үнүлгөк турда-ла, механизаторлар

ажылдап эгелей берген. Шөлдө кукуруза кестирип турар комбайн-ны транспорттору— хомж чоран машинанын кукуруза эзип каап ногаан массаны үзүктөл чок уруп чор.

— Комбайнны бодум септээр кижик мен, ам эки чоруп тур—деп, эш Федоренко чугаалап турар. Шынап-ла, эш Федоренко бодунун кызымаккай күш-ажымы-биле бо культураның чаагы дүжүдүгү чыл бүрү өстүрүп ал келген. Бо чылдын ол база-ла өскөлөргө үлгелериг ажалдап турар.

Муракчы кукурузачынын кес-тирп турары участогунун чогуун-да ажалдап турар комбайнны анык кукурузачы Николай Луга-

чев башкарып турар. Оон удурутуп турар аргадаы база-ла багай эвес ажалдап, кукуруза кезиле-зиз ажаар-бойдустун кандыг-аа байдалында чорудар кызылар ажалын таарымчалыг организастап алган. Моон харазы-биле мыла ажалдык темпизин шалкыны ба-далда чоруп турар.

Тарып өстүргөн мал чеми куль-тураларын чогуур үеде, чидирит чок ажаап алыры чүтгө комбай-нерлерден хамааржыр эвес, чо-лаачылардан база чүтүл хамаар-жыр. Ам үеде «Искра» колхозтун хову шөлдөргө «Сельхозтех-ника» Бин-Хем салбырынч чо-лаачылары организастыг ажалдап туралар. Оларынч эки ажал-

лында кукуруза кестирип турар комбайннар чангыс-аа катап ма-шиналар манаар уужуга тавар-ышпаан. Бо чорук ажалдын бү-дүмчелениге улут илгип берип турар. Учкестирит ажалдап турар-ларынч чөмчөгө Владимир Лазар-ев болгаш өскөлөрүнч-аа киирип болур.

Черле ычаш, колхозчулар сил-ос салыр черин төп сүт-баран фермазынын чогуунда кытаан ук фермага, машиналарга, мыда ажалдап турар кижилерге-аа эл-тиг байдалды тургузуп турар. Моон ач көргөү эг ажал-агы ку-куруза ажаап алышкынын ор-ганизастыг эрттирер чигиниң чок.

Т. СЕРМАВКИН.

БОРА-ХӨЛДҮН ХОВУЗУНДА

«Партиянын XXII съездин» кол-хозтун Бора-Хөлдө кукуруза ажаа-чылар бо хүнерде бугу күштүгү си-лостажыныг мөөнүнч. Кукурузаны комбайннарлар аңгыда, хол кады-ры-биле база кезип, чер кырында удуз силостап турар. Кукуруза

ажал алышкынында шупту 180 кижиг ажалдап турар. Ында ажал хайышкынынч. Кукуруза ажаап алышкынында комбайнер Монгуш Дондук, тракторист Дин Мунзук, комбайнер Барасал Бедес-оол, чола-

чы Борбак-оол олар мурнакчы бодуп турар. Болхоз бо чылдын 330 тонна сигенин белеткеш планынч. Ата че-дир 260 тонна сигенин белеткеш ал-ган.

О. ОХЕМЧИН.

БАЙЫРАЛАГА КИРЖИРИ-БИЛЕ

УЛАН-БАТОР. (СЭТА). Милитарис-чи Японияны ашкан тилгелеринч 20 чылдын байырлыгына киржири-

биле СЭКП ТК-ның Президиумунуң кеңигүнү, РСФСР-нин Министрлер Чөвүлелинч Даргазы Г. И. Воронов

баштаан совет төлөөлөр дүүн Улан-Баторда чеде берген.

Акы-дунма улуска чүректин ханызындан байыр чедиришкени

Вьетнамның Демократтыг Респуб-ликазынын удуруткучулары эштер Хо Ши Мин, Ле Зуан, Чыонг Тинь, Фам Ван Донг оларга эштер Бреж-нев, Микоян, Косыгин олар байыр-лыг телеграмма чоруткаш, демел-дизини күнү — Вьетнамның Демок-раттыг Республиказын чараалам-нын 20 чылдын холбаштыг СЭКП Төп Комитетиниң, СССР-нин Дээди Совединиң Президиумунуң, СССР-нин Министрлер Чөвүлелинч бол-гаш бүгү совет улустун мурундан вьетнам улуска акы-дунманың чү-ректин ханызындан байырын чедир-ген.

Америк империализминч агрессия-зынга удуз, вьетнам улус хосталга болгаш хамаарышпас чорук дээр маалымдыг демиселер чорудуп турар ындиг байдалдарга Вьетнам боду-нун ээрби чылдын байырынын демелдир турар-дыр деп, телеграм-мада чугаалап турар. Ол бодунуң хосталгалыг демисел-биле чайгы-лыш чок маалымдыг болгаш туруш-

тут чоруктун, Төрөөн чуртка берди-лизииниң кайгамчыгыг үлгелерин бүгү делегейге көргүзүп турар. Вьет-нам улустун чедип алыр дээш демис-сел турар шыныг херэ тилгелер.

Совет Эвилелинч Коммунист партиязы, бүгү совет улус импери-ализминч агрессияга удуз вьетнам улустун маалымдыг демисел-биле акы-дунманын эп-сеткил каттышты-рылганын илередип турар. Вьетнаме империализминч араатаныг дээрбич халдаашкынын Совет Эвилели шынтырларинч буруу шаап, АКШ-тын империализминч болгаш оларынч эвилелчилеринч агрессиянын ойтур шаарда, ВДР-нын камгаланыр арга-мергелерин быжылгаарла бүгү хемчегинч дузаламчыны база дет-кимчези көргүзүп турар болгаш мын сонгаар-аа көргүзүр.

СЭКП-нин болгаш Вьетнамның Ажалчы чоннар партиязынын ара-зында, ий чурттарынч улустарын ар азында акы-дунма найырал-дын болгаш сырды кады ажалда-

жылганын харымдалары марксиз-менизминч, пролетарыг интерна-ционализмниң принциптеринге үде-зилээс хөгжүп турарын телеграм-мада сеткил ханышкыны-биле демелдиз.

Вьетнамның Демократтыг Респуб-ликазына социализминч тургузууш-кунуна, демократтыг эгелерге боду-нун төрөөн чуртун каттыштырар дээш, империализмге агрессияга удуз демиселге акы-дунма, вьетнам улус чаа-аа улут чедикшиилериг болурун совет удуруткучулар күзүш.

ВДР-нин 20 чыл ою

Вьетнамның Демократтыг Респуб-ликазынын 20 чылы-биле холбаштыр найымсалдыг хөй-иниңиниң тө-лөөлчилериниң хуралы Кремль театрыга болган.

ВДР-нин Совет Эвилелинде элчиги Нгуен Ван Киньге, акы-дунма чур-тан аалчыларга, а ол ышкаш Мур-нуу Вьетнамын хостарынын Нацио-нал фронтунуң СССР-де докта-мал төлөө черинч баштыгы Данг Куанг Миньге, москвалык изит байыр чедирер.

Хуралдын президиумунга Совет күрүениң болгаш хөй-иниңиниң көс-кү ажалдакчылар оларган.

СЭКП Москва хооромунуң секретары эш Деметьева куралды ажиткан, ВДР-нин 20 чылдын дуга-йында илеткел кызыл-биле СЭКП ТК-нын Президиум кеңигүнүте кандидат, СЭКП ТК-нын секретары эш Устиновка сес берген.

(СЭТА).

(СЭТА).

ЧУРУКТА: «Барлык» совхозтун кол инженери Юрий Ону-нович Санчай (солагай талазында) ажаап алышкынын шы-нары кандыг болуп турарын, ону чүлө чидирит чокка чору-дар дугайын эвено удуруткучу болгаш комбайнер Сарылар Сюрюнович Доржат-биле чугаалажып турары.

Фото П. ГОЛЬЦОВТУУ.

Агитас-массалыг ажал уттундурган

Ажал-агыларынч шөлдөргө дү-жүт ажаалдаа агы бо хүнерде кидил тулук чоруп турар. Улут-Хем районун «Улут-Хем» совхозтун Көк-Чыра салбырынч механизаторлары Бай-Дагда кызыл-тасты 8 комбайн-биле аңгылай кезип эгелээр. Бүрбү Орусайнын комбайны тургушкун чок ажалдай, оон бужеринден бир удуз-аа 3442 гек таразын машиналар удуруп ал келген. Дүүнге чедир совхозтун төп шаңында 38325 гек жы-зыл-таст удузган. Ол тарааны 4 хо-рээккен, ажалчыларга доктаамал быжылган ОВ—20 деп тараа арга-лаар машина арылгаш турар. Чолаа-чы Кыргыс Чалын-оол бастырган та-

раанын төп шаңча үзүктөл чок сөөр-түп келген.

Совхозтун удуруткучу ажалдакчы-лары шөлге ховар коллар аалчылар апарган, ыччалган ажал ала-ий, газдалаашкыч кирген. Чыттыр кес-тирген таразын алаа ирип, дүдүп эгелээр. Тараажыларынч удузур чер соок. Ында 64 оруннарда бичи-уруулар чоорганнары эдип каан, улут удузугу буттары докуп хончп турар. Чөм кылыры шынар чок. Бригаданын төвүндө агитас-массалыг ажал чору-вайн келген. Агитхуудустар үмөс-түн, кино көргүспей турар, почта үзүктөлүшкүн-биле көзүп турар апар-ган.

Бистиг корр.

СОВЕТ-АРАБ НАЙЫРАЛ БУЗУЛБАС!

Каттышкан Араб Республиканың Президентини, Араб социалист эви-лелин даргазы Гамаль Абдель Насер СССР-нин Дээди Совединиң Президи-умунун болгаш Совет чазактын ча-лаанын

ПАРТИЙНИК АМЫДЫРАЛ

«КЫЗЫЛ ТУДУГ» ЭРГЕЛЕЛИ

НИИ коммунисттер туугунун тем-
пизин дүргөдөр, шынарын эки-
жизин айтырылган кичи-
салышканын сөөгү үдө күш-
тедирген. Партия боюнун ху-
ралдарына участоттар начальни-
терин, мастерлерин илетке-
рин динча, чуртталга бажыны-
рынын болгаш бугурулган туугу-
лаарын ажаллап кирип турарын
хынал турар. Бригадалар арасы-
да социалисттик чарышты органи-
заастаары-даа элзэн эмизсэн. Оң
түмөндө туугулар бо чылын
7825 дөрбөлчүн метр чуртталга
шөлүн ажаллап кириген. Кыш-
ажылдын бугурулгануунун пла-
ны 104,5 хуу күсүттүнгөн. Ко-
лентивте 4 бригада коммунисттик
күш-ажылды деп бекит атты че-
дип алган болгаш 2 бригада ол ат
дээр демисеп турар.

Коммунисттер Монгуш Очур-оол,
Арсеитий Поголов оларын бол-
гаш Степан Белосвотун удурун
коммунисттик күш-ажыл брига-
далары социалисттик чарышты
мурунку одуруулар чоруп турар-
лар. Ажылчыларын арасында
коммунисттер М. Кузминых,
М. Васильева, Ч. Салчан, П. Ко-
нев, Н. Беленков, Ч. Донган,
Г. Чертов болгаш оң-даа өскөлөр

Тудугжу коммунисттерин хуралы

күш-ажылды коммунисттик бзу-
биле көөрүнүк үлгөр-кичир көр-
гүзүп илгилзэн. 45 кичи комму-
нисттик күш-ажылдын шалыпчы-
лары болган.

Оң бүгү болгаш өскө-даа че-
дикшиинерни коммунисттерин өт-
чөт-сөңгүлдө хуралы демдег-
лзэн. Ынчалза-даа чедир шик-
пиреттинерин турар, айтырылган
хей дээрин партия организация-
лынын өтчөт-сөңгүлдө хуралы
айткан. Партия боюнун организа-
ция-даа, кичииздинчи-даа ажи-
лында улук четпестер барын ху-
ралга санал берген коммунисттер
шыгыш болгаш чөптүг шүгүм-
чүлзэн.

Тудуг эргелелиниң дузалап
ажылдарынын чедир ай планы чоң-
го 78,1 хуу күсүттүнгөн. Оң
чылдагыны үдөтүр «Ажылгага
кирип тудугуларын хуу бүрү ки-
чозгоней салбайн турарында, мате-
риал болгаш кичи курамыларын
үрүмтзэнине, тудуг материал-
дары, механизмиер болгаш тран-
спорт-биле хандырылганынын чет-
пезинде, тудугга оперативтик уду-
руганын кошканда» деп, парт-
организация секретары эш Не-
ганков боюнун өтчөтүг илетке-
лине чугаалган.

Ында чүвениң шыны база бар.
Ынчалза-даа партия организация-
лынын ажылына хамаарыштыр
чугааларга, ол ыракта-ла четпес

тайылбыр болган. Коммунисттик ки-
жизилдигин айтырылганче
партия боюнун кошкан сагыш салып
илген. Коммунисттик күш-ажыл-
дын бригадаларынын болгаш ша-
лыпчыларынын ады дээр де-
мисепти партия боюгу удурутуп
турар. Ол атты чедип алган брига-
даларда ажил шагы үзөр, арага-
лаар, ажилга бран болдулар че-
рунтук фантылары бар. Социалист-
тик чарышча удурутугада бзу ба-
рымдалаар, эрегейлээр чорук
үргүчүлөшкөн.

Бригадаларда агитаторлар бар
деп турза-да, оларын ажилы
көзүлбөс. Партия чырыдышы-
нын кичилдери шынар чен че-
руп илген.

Ажылчылар ортузунга кичи-
жизилге ажилынын шам ындыг
кошча бугурулгане багай салдары-
ны чедирип турган. Бо чылын
чедир айланынын иштине 779
прогудлар болган. Тудуг материал-
дарын ажил-агынын эвес чарыг-
дал, оң кадалганын экижизилге,
машинанын болгаш механизми-
ерин илгилеин басырыдып тур-
гаш, 50 мурунбулун каражын
болдуруган. Ажылдын шынар чок,
үрөй кылышкындардан сөөгү
уш ай иштине 15 мурун рубль
артыр чарыгдатынган.

Күш-ажылдык сагылга-чурумун
үзөр чорук коммунисттерин арасы-
на безин турган. Василий Сам-

дан үргүчү арагалар, прогудлар,
чурум үрөп тургаш, партиядан үн-
дүрткен.

Бригадаларда партия бөлүктөрү
бар. Оларнын ажилын партия
эки удурутупкан. № 1 участотта
партиялык организацияны эш Че-
ртов өтчөт-сөңгүлдө хуралга бо-
дурун чорудуп илген ажилынын
дугайында чугаалар чүве тып-
паан.

Тудуг материалдарынын ханды-
рылганы үзүктөлип турарын, ы-
нчалгаш тудугларын ажаллап
кирип туусалары узал илгилеин
санал берген ажилын коммунист-
тер шыгыш шүгүмчүлөп турган.

Тудугжу кадрлар-биле ажил
экижизилге турар. Чедир ай ишти-
нде Кызылдын тудугларында 170
кичкини үндүргөн. Тудугжулар
ортузунга кичииздинчилигиле ажил
чорударына профэкилел, комсомол
организацияларынын ролон бедит-
леин турары дээр партия боюнун
оң секретары эш Ногановту
коммунисттер шыгыш шүгүмчү-
лзэн.

Ол бүгү болгаш өскө-даа иле-
рзэн четпестерин кайлардын,
коммунисттерин шүгүмчүлөп
саналдарынын күсүлдзэн органи-
заастаарын партия боюнун чаа
сөңгүткан составында курал не-
гзэн.

С. САНДАН,
Д. ЧУЛЬДУМ-ООЛ.

Культурлуг амыдырал дээр чарыш чоруп тур

Кызыл туктуг колхоз

Чонун культурлуг амыдырал
чуртталганын экижизилге кескү
ажылдарын кылып, партиянын Ты-
ва обкомунун бешки пленумунун
шештирилген херек кырында бо-
тандырып турар ажил-агылар бис-
тик республикага эреш эвес. Манай
чижек кылдыр Барыш-Хемчик ра-
йонунун «Большевик» колхоз ажил-
агы артелин көрүп болур.

Колхозта партия организациясы,
көдө Совет, колхоз баштаар чери,
хой-иништи организациялары сурунун
чагайжылдыгынын болгаш колхоз-
чуларын амыдыралын экижизилге та-
лаз-биле тускай хемчеглерин ажил-
дап кылгаш, ботандырып турар.

Эри-Барлык сурунун кудумчу-
ларында 2500 дес машты тарып
олтурган. Чайгы үдө ажалдазын
эки чоруканындан оларын өздөш
шынарылган. Бо чылын 5 чуртталга
бажынын туткаш, ажаллап кири-
ген. 100 орунунг урууга асылын
туттунган болгаш оң дөккээрине
яныз-бүрү ыштарынын тарып олур-
ган.

Ол ышкар малчыларнын амыд-
ралын экижизилге ажилды бирги че-
ргин айтырып кылдыр көрүп турар.
Бир болгаш ийи дугаар бойжы бри-
гадаларын тепперин олар-белчир, су-
гаш талазы-биле таарымчалыг че-
дер тургускан. Ында чунар бажы-
ны, чуртталга бажынынын туткаш,
дерип каан болгаш электри чыры-
гы, радиоприемниктерин килгирген.

9 кичи составтыг тудугжу эвено-
ну малчыларга хамаарышкан ту-

дуга доктаамал ажилдаары-биле
март айдан эгелеп организаастаан.
Ол эвенода тудуг материалы сөөртүр
автомашина болгаш печник, бызан-
чылар, шукатуржулар бар.

Бо каттышкан тудугжу эвено ийи
чуртталга бажынын тудуп дооскан,
сес бажынын септелгенин долдуу-
биле кылган. Эвенонун ажилын ком-
мунист эш Хирлш билдирин-биле
удурутуп, кичи бүрүзүн тудугну
мергежилге өрөдип келген.

Ийиги хойжу бригаданын бри-
гадир эш Очур бир үлгөргө чорук-
ту кылган. Бригаданын кижигу-
нерин ол эвилдеп алгаш, бир чурттал-
га бажынын тудуп, иштики-даштык
дерилгенин бүрүн кылдып дооскан.

Чайгы үдө ырак-узак тайгаларда
чуртталга малчыларнын орту-
зунга кичиизилге болгаш культур-
масын ажилды организаастыг чо-
рулар оролдуга-биле малчыларнын
хой кезин чайлап турар Ак-Хемде ки-
зыл өтүп тургускан. Ында көжөр
библотека, халдыг жогум, шыда-
раа, шашки, домно дээр өскө-даа
чүдүлөр бар. Кызыл өтүн ажилын
мал экижи Хомушкү Муруну уду-
рутуп турар. Ол малчылар ортузунга
бесед, номчулгаларын чорутушкан,
сүт-баран фермаларынын ажилда-
чыларынын кылган ажилынын тү-
нелин ол хонгаш-ла үндүргөш, көр-
гүзүп самбыразынга чырыдып турары
чадчы болган.

Колхозта партия организациясы
составында кичи болгаш мал эки-
жизил, лектор, садгын, баш таары-
чызы кирип турар тускай бригаданы
тургускан. Ол бригада малчыларже
уш удаа үнүшкүнү кылды, 12
удуа концерт көргүзүп, дыка хей лек-
ция, беседаны номчаш.

«Большевик» колхозтун малчы-
нары курунгане мал продуктуларын са-
дап, ону бугуер талазы-биле респуб-
ликада көскү чедикшиинерин болуп,
дук саларынын чыл планын бирги
чартык чылда күсүлдзепкенер. Мын-
дыг чедикшиинерин бир чылдагы-
ны бола, малчылар ортузунга та-
йылбыр-масын ажилдарын бол-
гаш оларын культурлуг амыдыралын
экижизилге болур.

Суурда эки пункттузунун эргеле-
чиги чурттакчыларын, малчылар-
нын бажынарына барып, аргы-
штарын кынап, тускай демделге те-
ралын тургускан.

Колхозтун ажил-агыларын эд эки
культурлуг бажын, чагайжыттыган
суур дээр социалисттик чарышка ти-
лекчил болуп, партия обкомунун, Ты-
ва АССР-нин Министрлер Чөвүлели-
нин база профбюллетенин, область
чөвүлелин шилчир Кызыл туугу
быгыш-биле тудуп турары таарыл-
га эвес.

Н. ХЕРТЕН,
С. ХЕРТЕН.

Кичээнгеини — аныяктар кижизидилгезинче

АНЫЯК ӨСКӨННЕРНИН поли-
тиктиг болгаш ийи билгилерин
бедирлерин уланган кичизидил-
ге ажилдарын улам калдыртып
дээр партия болгаш чазак хуу бү-
рүнүн кичээнгеини доктаамал са-
лып келген болгаш салып-даа
турар.

Чон-Хемчик районун Ленин
аттыг колхозунун Баян-Тала сал-
бырында бо хүнүнде 98 комсомол-
чулар болгаш 60 ажыг аныяк-
тар санаттынып, колхоз бугурул-
ганын аныз-бүрү адыралында
доктаамал ажаллап турарлар.
Ийиини мал ажалында 22, хо-
ву бригадаларында 15 болгаш өс-
кө-даа адыралында хей комсомол-
чулар, аныяктар ажаллап, онааш-
кан ажилдарына багай эвес тү-
недирин чедип ай турарлар.

Хой бригадаларында комсомол-
чу калдырып Д. Бона, Ларыш-
маа, К. Бадый олар төрүр 100
хойдан-на 95—102 хураганнары
менди ал, дук кыргылазын чиди-
р чокка ажал ап, алган хү-
лзэлдери күсүлдзегин кырында
келгенер. Саванчыл М. Че-
чек, Өлөй олар чартык чылда саар
инек бүрүзүндө-не 600—650
литр сүтү саап ал, бедик көрү-
зүлгери чедип алганар. Комсо-
молчу механизаторлар М. Манзат-
оол, Л. Деспит-оол олар салган со-
ругаларын идегилди ажыр күс-
сепип, мурунчы механизатор-
ларын одурунче үнгөнер. Ол
ышкар өскө-даа комсомолчулар-
нын колхоз бугурулушине идеп-
кейлиг килжип, колхозтуга улуз

дузаны чедирип турары өөрүнчүг.
Ынчалза-даа комсомолчу аны-
яктарын коммунисттик бауга кичи-
зидилгенин талазы-биле чугаа-
ажыл ыракта четпейн турары хо-
мудангыч. Културалын одаа—ко-
даа клуб кижизидилге ажилында
хоорулуп, чугаа эвеш санын кино-
лар үндүрер-биле өйлежип, аны-
яктарга тускай келгилерин, дис-
путтарын, мурунчы кижилер-биле
де ужуражышкынынын чорут-
пайн турар. Клуб чөвүлелин
кежигуерини шүптү комсомолчу-
лардан болгаш аныяктардан тур-
густунган. Ындыг-даа болза ол
чөвүлел боюнун ажилын шүтү буу-
раткан деп болур.

Көдө библиотека номчук-
чуларын ортузунга номчулга ко-
нференцияларын эртирбейн,
фермаларда, бригадаларда кызыл
булуннарда эри номнары сапуп,
чаа солуп, сөтүгүлдерин чогуур
үеинде чедирбейн турар. Бо та-
лазы-биле салбырда комсомол
эге организацияны боюнун дорт ажи-
лын холга албайн, эрегей уду-
туп келген. Комсомолчуларын
болгаш аныяктарын хуралдарын
кочук ховар чып, анда аныяк-
тарын эвеш кеззе көп турар.

Ирак-узак малчин комсомолчу-
ларын ажил, амыдыралында чорут-
пайн турар. 20 ажыг комсо-
молчулар 3 айдан 1 чыл чедир ке-
жигу дадырып төлөзөнөр.
Өтчөтүг үенин дугурунда комсо-
молга чүтте 8 аныяктарын хүлзөп
алган. Комсомол райкомунун бу-
руту-биле дык хей комсомол-
чуларын ортузунга комсомолчу

чулар комсомол билеттерин ам-даа
албайн, ол чугаа документини 5-
6 айларда мапп келгенер.

Комсомолчуларын болгаш аны-
яктарын ортузунга кичизидилге
ажылынын кошканда чамык
комсомолчуларын талазында
арагалар, ажилга харымсалга
чок, морал талазы-биле будайып,
хулиганнар, хой-иништин че-
рунч көрүм-чурум урур чорут-
күдүлөр турар. Чижээлзеге,
комсомолчулар Дажыма болгаш Да-
рий-оол олар хулиган херек үд-
геткеш, кеземче харымсалганын
че киргенер. Аныяктарын иш-
тинден чамык кижилер арага-
лааш, биче хулиган херек үлгөт-
килзаш, торгатырлар.

Чамык аныяктарын бо чорук-
тары школа наздыг кижилерге
багай салдарын чедирип турар.
Оң уламында ол-ла салбырда 8-
чыл школасынын үстүк класс-
тарын чамык өөреникчилери
арагалар, хулиганнар чорут-
күдүлөр турган. Угүтүнде бо-
лушкынынын комсомол органи-
зацын биле тура-ла баш уду-
р кандыг-даа хемчеглерин албайн
келген. Чурум үрзэн аныяктарын
комитеттин хуралына чугаалаш-
паан, ону эрте кичи-
зидер талазы-биле чогуур
хемчеглерин албайн келген.
Комсомол эге организацияларын
оң секретарынын удайын-на
солуп каар таарылгалар чаңчыл
бөзөт.

Мурундагы Ленин аттыг бол-
гаш «Октябрь 30 чылы» колхоз-

тар каттышка-ла дык үр үе эрт-
кен. Колхозта комсомол комитет-
тин хостаттыг секретары эш
О. Аракчаа Баян-Талаанын комсо-
молчуларын болгаш аныяк-
тарына доктаамал салгы болбайн,
яныз-бүрү «айтышкынынын»
эге организация секретарына те-
лефон дакыштыр бээр-биле өй-
лөшкөн. Аныяктарын, комсомол-
чуларын ажил-хемчегерин-биле
танымал көрүр деп ол дилээр-
ге: «мен ийме салбырында чурт-
тап турар кичи мен, анда ажил
база менде четир-ле болгай» деп
харымлаар. Бо чылдын чакы та-
нылга үеинде болгаш ситен белет-
келенин үеинде эш Аракчаа Ба-
ян-Тала салбырына чаңгыс-даа
катан көп көрбөзүн, ында эге
организациянын ажилында бот-
тот дуза чедирбей турарын ком-
сомолчулар чоктаа чаа болуп эрт-
кен өтчөт-сөңгүлдө хуралына
чиди-биле шүгүмчүлзөнер. Шы-
нында комсомолчуларын болгаш
аныяктарын 60 кире хуузу Ба-
ян-Тала салбырында дээрин ол
эки билер.

Аныяктар — бистик кедир үе-
нисттик кижилер. Олар комму-
нисттик идепкейлиг тургучуларын
дээрин билер биле. Оларын ком-
мунисттик кижизидилгенин бедир-
лерин чогуур кичээнгеини салыры
колхозта партия комитетинин бол-
гаш районунг комсомол комитет-
тин мурунда тургустунуп кел-
бөзөт.

В. ЗДЕР-ООЛ.

ХОЙЖУ БРИГАДИР

Оржак Кара-оол колхоза тур-
густунга-ла тудуга ажил-
дап келген. Ол мергежилге шору
апарган. Боудунга бызанап тур-
ган. Багай эвес ажаллап, чамдыкта
мактадып, харын шаннал беизип ал
тургулаан. Ынчалза-даа... Бир-ле ка-
тан хоочун хойжу Сарыг-оол-биле
ужуражы берген. Ындында-ла төөрө-
миз, чугаа-сөөтүр кичи болгаш де-
миз мал-маган дугайында те каал-ла
олтурган. Оң чугаазы аажок солун
болган. Хойжу көлүгү арактары-би-
ле Кара-оолче кажаршыргы көргөш,
мынча диген:

— Хойдан кадарып көрбөс сен
бе? Мал казарган кичи буянын ди-
жир болгай.

— А мөң ажилым кандыг деп?
Кижилерге чуртталга оран-сава туу-
п бээр база-ла чагай херек ышкар-
жаа — деп, Кара-оол боудун мер-
гежилин мактаарын ордандыган.

— Ындызын ийи-ла, харын —
деп, хойжу уламчылаан. — А сөөк
бо кедип алган олурар идик-хевини
чүдөн кылган-дыр? Ашты-чечини
ким берип турары? Ол дээрле мал
ажылынын продукттуу-тур. Чера-
ынчаш, малчы бирги чөдө ышкар-
жыл. — Ынча дээр, хойжу боудун
баштактарынын дээрлик болганын-
га сегил занган деп, хүдүмзүрүп
каан.

Ол чугаалажылганын соонда
«малдын деп кымыл?» деп бола Ор-
жак Кара-оолду боудында бо-ла ки-
ре хонуп кедир апарган. Шала хүс-
кээр апарганда, иезинде үскөн ху-
раганнар кадарар кижилер херек деп
сураг-даа дымылып келген. Кара-
оол ымында-ла күзөп турган кичи
ол таарылганы ажаллап, чаа мер-
гежилге боуду шенетинер деп

шештирлеп алган. Бажынынга
жээ ажалдан эеп келген, ден чы-
рынга олтура, хана-харап шүгүмжү
кыдыраш сазынынга бүтүктүр ка-
рандаш-биле билдириникин бижип
алган. Кайды Оржак Белек сава-
ска айлал турга, демизинден ай-
тырган:

— Мындыг орай чүну бижип олур-
арын ол? Анаада бижиттинер эвес
сен?

Мал кадарар деп турарын калайы
билдип казга, чешпээршпейн бароз
хонуп деп сезингеш, куюлдуруп ха-
рылаан:

— Аар-саар чүве демделеп олур
мен. Утундуруп калыр, хоржок чү-
ве ышкаржа. Сөөдүнде санажырада
херек болгай.

Оң сазынын үзе тырткаш, каш
кап кылдыр кичи тууду дүрөш, ко-
стүмүнүн карманынче суккаш, кы-
рындап алыжы-биле чышыр иди-
п каан. Кайды мергелекени сегилзе
арай-ла аныгы болду. «А удурады
берзе тамык херек булдуар. Чешпа-
ршпейн бароз канчаарыл? Чаа,
таан-даа кайын ымыл боор!» Ын-
дыг болза Кара-оолдун бажындап
хойдуу ыразаан. Эртеинде карма-
нында сүп алган билдириникин-биле
де колхоз конторанынче чорутуп а-
парган. Чүвенин шынын сөгөлөйи
багга эчок кылдыр болаш, ка-
лайыга чугаалан:

— Болхоз баштаар черинге ба-
райн дээр.

— Чүну канчаарын ол?

— Херек бар...

— Азы анаас айтыраларын ол бе?

— Анаас-даа эвес... Хой кадарар
кичи хереглетиин турар деп дын-
чыл.

— Хой кадарар ден бе?

— Харын, мынчаар болап тур мен
— дээр, боудун байгы-ла салы-
чолу кадайынын чүу деп чугаала-
рында хамаарыш чүве деп, демиз-
инче кайгал алган турган.

— Шындыр, мен база каттыжыл
тур мен — дээр, Белек чазык хү-
дүмзүрүп каан.

Кара-оолдун боудында турган
чигинишкенин хол-биле ап каап-
кайа деп апарган. Кара-оол хүдүм-
зүрүшкөн, кадайынын чанынга кел-
геш, хаварылай берген адыштыг хо-
лун оң акинге салган:

— Адуу билдириникин бижип
олурган болжак мен бе. Сен айт-
тарыга булдуруп каапкан мен.
Чүвенин шыны бо эртен сегиз сөг-
көдүм деп болап тур мен.

— Кадаралы харын...

Ынчалза-даа «Большевик» колхоз-
ту дарагаш турган Санзак Кара-
оолович Чаныдак билдириникин
номчуп көргөш, кысказы-биле мынча
дээр:

— Чүдүлдүр-дүр. Ускөн хурага-
ларда хүлзөп алыр сен.

Оржак Шожалович Кара-оол
1962 чылда хой кадарып эгелзэн.
Оң хойжу стажы мында-ла узун
эвес: 3 чыл чаа-ла ашкан. Ын-
чалза-даа ол ам Барыш-Хемчикте
«Большевик» колхозтун мурунчы
хойжу.

БАШТАЙГЫ ЧЫЛЫНДА хура-
ганнар хүлзөп алган. Оларын
Талдыг-Чарык деп черге кыштаткан.
446 баш хураганнарын баш сапы
менди, хур чыл ашкан. А заразын-
да чыл анаа шынал-ла шымын
шылгалда болган. Ол чылын тогул
хойдуу хүнүзүн төрүр ужурул.
Оржак Шожалович хой болдазы

рынын талазы-биле арга-дуржулга
чок турган. Оң кадында кыш чүдү-
ргай, улуг харым, соогу аажок бо-
лган. Тогулар мырнанды декабры-ла
уурук-сууруктап төрүп эгелзэн.

Колхоз баштаар чери хураган ажа-
жыр кижилер чорудуп бербөз, чү-
ле ийи боу. Арган-дорган хойларын
азырап, чегерер, чаш хуаганнарын
эмизер, кыштакка ситен сөөртүр
дээр, ажил-да экижер. Дүне беизип
лыштанып, удуур чай чок: кажаа
иптинде төрзөн хойларын хураган
сөөк доңа бээр, анаа таңкылап
олтурган, өтте экип кургадыр
херек. Берге кыштын Оржак Кара-
оол улуг хойларын баш санын
менди чыл ажыра-даа, чаш хураган-
нарын харамазы улуг болган. Тө-
рзөн 230 хойдан 187 хураган кам-
галал алган, өскөдөр өлүлзэн. Ын-
чалза-даа боудун шилди алган мер-
гежилдин бердинен, ажилга кызы-
мак ол эр баштайгы бергелерин
кортпаан. Ажылга арга-дуржулганы
чоруту чедип алышкан, хойжунун
чымыштыг, мынчалза-даа чоңга ма-
кталдыг ажил-херек ол тура-сору-
ту-биле үргүчүлөп турган.

Малчыга баштайгы өөрүшкү
1964 чылда таарышкан. Беизге-ле
хойларын менди чыл ажырып ал-
ган. Чанан оолдарга хураганнары
четче-бурун камгалап алдыган. Чүс
хойга онааштыр 100 хураган! Ын-
дыг түнелди чедип алдыра, Оржак
Шожалович чөкө күштү үндүрбөз
дээр, уйгу-чылды чок чөкө дүндөр-
үн эртирбөз дээр. Үндүргөн күш,
шудурушкун анаа халаа барбаанын
га өөрүсө арга чок. Кара-оолдун
дугайын дуржулгалыг малчынар
беизип чугаалажып, ону мактап ту-

Чурунта: О. Кара-оол чаа хонашта өөн тип тур. Фото авторуу.

Хөй урууларлыг иелерни „Иениң алдары“ орден-биле болгаш „Иениң медалы“ медаль-биле шаңнаар дугайында

Тыва АССР-ниң Дээди Советиниң Президиумунун ЧАРЛЫ

РСФСР-ниң Дээди Советиниң Президиумунун Аммунистидиң пайданыры болза:

КЫЗЫЛ ХОРАЙ
Чеди урууларны төрөө болгаш кижизиктен иелерни
«ИЕНИНГ АЛДАРЫ» ОРДЕННИНГ III ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ
1. Зыкова Екатерина Марковна — «Кок-Тей» колхозтун күш фермизиниң ажилчыны.
2. Оюн Иппин Ногаан-ооловна — Кызыл хоорайда өг-бүле ээзи.
Ады урууларны төрөө болгаш кижизиктен иелерни
«ИЕНИНГ МЕДАЛЫ» МЕДАЛДЫН I ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ
1. Котларова Матвеевна Трофимовна — кирпич заводунун ажилчыны.
Беш урууларны төрөө болгаш кижизиктен иелерни

«ИЕНИНГ МЕДАЛЫ» МЕДАЛДЫН II ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ
1. Бисерина Надежда Алексеевна — Кызыл хоорайда өг-бүле ээзи.
2. Кара-Сал Натпиг Семис-ооловна — Кызыл хоорайда өг-бүле ээзи.
3. Огбаева Екатерина Савельевна — эл комбинизиниң ажилчыны.
БАЙ-ТАЙГА РАЙОН
Чеди урууларны төрөө болгаш кижизиктен иелерни

«ИЕНИНГ АЛДАРЫ» ОРДЕННИНГ III ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ
1. Куулар Белек Семеновна — «Мурнакчы» колхозтун ажилчыны.
2. Мийлод Иргит Серемеловна — «Тазы» колхозтун ажилчыны.
3. Саая Шожутма Анастасовна — Бай-Тал көлдө суурда өг-бүле ээзи.
Ады урууларны төрөө болгаш кижизиктен иелерни

«ИЕНИНГ МЕДАЛЫ» МЕДАЛДЫН I ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ
1. Дадна Дастай Артыковна — Тазы көлдө суурда өг-бүле ээзи.
2. Салак Долзат Ойековна — Тазы сес чыл школазынын ажилчыны.
3. Серенот Чысылы Хомушкеевна — «Малчы» колхозтун ажилчыны.
Беш урууларны төрөө болгаш кижизиктен иелерни

«ИЕНИНГ МЕДАЛЫ» МЕДАЛДЫН II ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ
1. Байыр-оол Екатерина Мылдык-ташевна — кезеки ортумак школаның башкысы.
2. Буаду Маря Донгаковна — «Мурнакчы» колхозтун ажилчыны.
3. Доржу Бичи-уруг Хертековна — «Мурнакчы» колхозтун ажилчыны.
4. Иргит Чылбак Согбаева — «Тазы» колхозтун класунун аштакчысы.
5. Күчүге Долзаяна Хертековна — «Тазы» колхозтун ажилчыны.
6. Серемна Чылым Чапайовна — Тазы сес чыл школазынын хеп туукчузу.
7. Хертек Анай Чылбаковна — «Тазы» колхозтун ажилчыны.

ТАНДЫ РАЙОН
Сес урууларны төрөө болгаш кижизиктен иелерни
«ИЕНИНГ АЛДАРЫ» ОРДЕННИНГ II ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ
1. Оюн Долзат Оюновна — Элегес суурда өг-бүле ээзи.
Ады урууларны төрөө болгаш кижизиктен иелерни

«ИЕНИНГ МЕДАЛЫ» МЕДАЛДЫН I ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ
1. Биче-оол Оли Минделовна — казымшылга школазынын ажилчыны.
2. Оюн Барымаа Бүт-Хураковна — «Элегес» колхозтун ажилчыны.
3. Оюн Елена Шимитовна — Кызыл-Аргы суурда өг-бүле ээзи.
4. Оюн Садыва Шожатеевна — Кочетово суурда өг-бүле ээзи.
5. Тонжик Мария Ефимовна — «Межегей» колхозтун ажилчыны.
6. Чернышева Вера Константиновна — № 48 тууду эргелелин ажилчыны.
7. Шарбарина Зинаида Акимеевна — Балзын суурда өг-бүле ээзи.

Беш урууларны төрөө болгаш кижизиктен иелерни
«ИЕНИНГ МЕДАЛЫ» МЕДАЛДЫН II ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ
1. Лемкова Нина Тихоновна — «Коммунизмниң хереди» колхозтун ажилчыны.
2. Монгуш Токпарак Самбуева — «Элегес» колхозтун ажилчыны.
3. Оюн Александр Ямарзановна — «Межегей» колхозтун ажилчыны.
4. Салак Диртык Дамбарановна — «Тиндиге» колхозтун ажилчыны.

ТЕС-ХЕМ РАЙОН
Сес урууларны төрөө болгаш кижизиктен иелерни
«ИЕНИНГ АЛДАРЫ» ОРДЕННИНГ II ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ
1. Бадыр Тома Туванчал — «Тере-Хөл» колхозтун ажилчыны.
2. Матпа Соия Ирикис — «Чодураа» колхозтун ажилчыны.
Чеди урууларны төрөө болгаш кижизиктен иелерни
«ИЕНИНГ АЛДАРЫ» ОРДЕННИНГ III ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ
1. Адымаа Зоя Самбыл — «Тес-Хем» колхозтун ажилчыны.
2. Баама Нина Шойдак — Кунгур-ту суурда өг-бүле ээзи.
3. Сады Норбу Самбыр — «Тере-Хөл» колхозтун ажилчыны.
4. Самдан Долзат Давая — «Чодураа» колхозтун ажилчыны.
5. Селекма Саяна Балдан — «Тере-Хөл» колхозтун ажилчыны.

Ады урууларны төрөө болгаш кижизиктен иелерни
«ИЕНИНГ МЕДАЛЫ» МЕДАЛДЫН I ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ
1. Ондар Мандалмаа Кецен — Самгалдай көлдө суурда өг-бүле ээзи.
2. Ооржак Биче-уруг Дамбажык — «Тере-Хөл» колхозтун ажилчыны.
3. Самбыла Ямарзанмаа Бараа — «Тес-Хем» колхозтун ажилчыны.
4. Самнаар Минимаяа Евак — «Тес-Хем» колхозтун ажилчыны.
5. Чооду Онурия Тогерикей — «Тес-Хем» колхозтун ажилчыны.
Беш урууларны төрөө болгаш кижизиктен иелерни

«ИЕНИНГ МЕДАЛЫ» МЕДАЛДЫН II ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ
1. Доржу Чечек Чурук — Кунгур-ту суурда өг-бүле ээзи.
2. Евак Херелмаа Лайы — «Тес-Хем» колхозтун ажилчыны.
3. Монгуш Херелмаа Серен-оол — «Чодураа» колхозтун ажилчыны.
4. Салак Оюу Астар — «Тес-Хем» колхозтун ажилчыны.
5. Нигит Зоя Иргит — «Тере-Хөл» колхозтун ажилчыны.

УЛУГ-ХЕМ РАЙОН
Сес урууларны төрөө болгаш кижизиктен иелерни
«ИЕНИНГ АЛДАРЫ» ОРДЕННИНГ II ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ
1. Байрты Сат Дуученовна — Торгалы суурда өг-бүле ээзи.
2. Намчалба Валентина Хунажи-ковна — Шаган-Аргы хоорайда өг-бүле ээзи.
3. Сат Талбай Сачиевна — Армын суурда өг-бүле ээзи.

Сес урууларны төрөө болгаш кижизиктен иелерни
«ИЕНИНГ АЛДАРЫ» ОРДЕННИНГ III ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ
1. Дамбар-оол Кертик Чөвөковна — Чодураа суурда өг-бүле ээзи.
2. Талыс-Белк Тулуш Айрысан-еевна — «Улуг-Хем» колхозтун ажилчыны.
Чеди урууларны төрөө болгаш кижизиктен иелерни

«ИЕНИНГ АЛДАРЫ» ОРДЕННИНГ III ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ
1. Адымаа Наталья Достай-ооловна — Шаган-Аргы хоорайда өг-бүле ээзи.
2. Марьян Долбаа Сүрүн-ооловна — Жданов аттыг колхозтун ажилчыны.
3. Очур-оол Чудурукан Ачымова — Ак-Турук суурда өг-бүле ээзи.
4. Салчаа Настик Кара-Саловна — Шаган-Аргы хоорайда өг-бүле ээзи.
5. Салчат-оол Мамылдай Нурса-товна — Жданов аттыг колхозтун ажилчыны.
6. Хураада Седилей Самдинзеевна — Кок-Чыраа суурда өг-бүле ээзи.
7. Чадгым Тулуш Чаповна — Ур-бун суурда өг-бүле ээзи.
8. Чамба-Хуурак Долчан Хура-ковна — Хайыракан суурда өг-бүле ээзи.

Ады урууларны төрөө болгаш кижизиктен иелерни
«ИЕНИНГ МЕДАЛЫ» МЕДАЛДЫН I ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ
1. Аралбай Зоя Монгушевна — Чаа-Хөл суурда өг-бүле ээзи.
2. Бады-Байыр Шома Дулдуй-оовна — Ак-Тал суурда өг-бүле ээзи.
3. Доржу Дайыкх Адым-оолов-на — Чаа-Хөл суурда өг-бүле ээзи.

Тыва АССР-ниң Дээди Советиниң Президиумунун Дагзым Б. ДОЛЧАНМАН.
Тыва АССР-ниң Дээди Советиниң Президиумунун Секретары К. ДИИГА.

Кызыл хоорай,
1965 чылдың август 28.

на — «Күш-ажылдың хостуу» колхоз-тун колхозчузу.
4. Комбуй Фаина Донгаковна — «Күш-ажылдың хостуу» колхозтун клхозчузу.
5. Намат Анай Ховалыговна — Урбун суурда өг-бүле ээзи.
6. Ойеков Мария Шырпаевна — Хайыракан суурда өг-бүле ээзи.
Беш урууларны төрөө болгаш кижизиктен иелерни

«ИЕНИНГ МЕДАЛЫ» МЕДАЛДЫН II ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ
1. Бады Селек Агабановна — Ак-Тал суурда өг-бүле ээзи.
2. Доспан Эрик Донгаковна — Чодураа суурда өг-бүле ээзи.
3. Намчыл Сенди Кыргысовна — «Найрал» колхозтун ажилчыны.
4. Самбыл Анай Тулушевна — «Күш-ажылдың хостуу» колхозтун колхозчузу.
5. Смирнов Уйукай Тулушевна — «Найрал» колхозтун ажилчыны.
6. Соном Тулуш Чаш-ооловна — Чаа-Хөл суурда уруулар садигиниң ажилчыны.

7. Токаш Елизавета Ивановна — Армы-Уууу школазынын башкысы.
8. Чыргал-оол Орус-оол Сатовна — Чаа-Хөл суурда өг-бүле ээзи.
ЭРЗИН РАЙОН
Сес урууларны төрөө болгаш кижизиктен иелерни

«ИЕНИНГ АЛДАРЫ» ОРДЕННИНГ I ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ
1. Сам Маскырпал Шоюнуу — Эрзин райоунун ажилчыны.
Сес урууларны төрөө болгаш кижизиктен иелерни
«ИЕНИНГ АЛДАРЫ» ОРДЕННИНГ II ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ
1. Кыргыс Норбул Магывал — Эрзин көлдө суурда өг-бүле ээзи.
2. Доспан Мандалмаа Дамбаева — Ленин аттыг колхозтун ажилчыны.
3. Серен-Джит Кыргыс Дуңчуковна — Ленин аттыг колхозтун колхозчузу.
4. Чыскаал Татьяна Дагба — «Чаа-орук» колхозтун ажилчыны.

Чеди урууларны төрөө болгаш кижизиктен иелерни
«ИЕНИНГ АЛДАРЫ» ОРДЕННИНГ III ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ
1. Долзатаа Соия Сагандай — Эрзин көлдө суурда өг-бүле ээзи.
2. Кааин Бираат Кандан — Ленин аттыг колхозтун ажилчыны.
3. Дамбу Минчел Чымбаева — «Чаа-орук» колхозтун ажилчыны.
4. Лоовай Маскырпал — «Чаа-орук» колхозтун ажилчыны.
5. Мелазин Долзатаа Дылбаа — Ленин аттыг колхозтун ажилчыны.
6. Сегбе Нордама Мер — «Коммунизмче орук» колхозтун ажилчыны.
7. Соия Мария Балзыновна — «Чаа-орук» колхозтун ажилчыны.
8. Хуруут Белмаа Серен — Ленин аттыг колхозтун ажилчыны.
9. Чарбуу Соия Хоруу — СЭКП-иниң Эрзин райоунун ажилчыны.

Ады урууларны төрөө болгаш кижизиктен иелерни
«ИЕНИНГ МЕДАЛЫ» МЕДАЛДЫН I ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ
1. Аралпан Сендай Кызыловна — Булун-Бажы суурда уруулар аялы-нын ажилчыны.
2. Баия Назылмаа Баян — «Коммунизмче орук» колхозтун ажилчыны.
3. Даггыт Кезигети Менмер — Ленин аттыг колхозтун ажилчыны.
4. Дылбаа Долгар Теребиши — Ленин аттыг колхозтун ажилчыны.
5. Хунажик Чагармаа Шоюн — Ленин аттыг колхозтун ажилчыны.
6. Шомбаадик Дарымаа Шомба-дик — «Коммунизмче орук» колхоз-тун ажилчыны.
7. Шулуу Чылаа Кунажап — Ленин аттыг колхозтун ажилчыны.

Беш урууларны төрөө болгаш кижизиктен иелерни
«ИЕНИНГ МЕДАЛЫ» МЕДАЛДЫН II ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ
1. Доникт Чыппараа Дюлауп — «Коммунизмче орук» колхозтун ажилчыны.
2. Каажык Анай Каа — Ленин ат-тыг колхозтун ажилчыны.
3. Магар Нанчалмаа Маажий — «Коммунизмче орук» колхозтун ажилчыны.

Тыва АССР-ниң Дээди Советиниң Президиумунун Дагзым Б. ДОЛЧАНМАН.
Тыва АССР-ниң Дээди Советиниң Президиумунун Секретары К. ДИИГА.

Кызыл хоорай,
1965 чылдың август 28.

Тыва АССР-ниң Дээди Советиниң Президиумунун Дагзым Б. ДОЛЧАНМАН.
Тыва АССР-ниң Дээди Советиниң Президиумунун Секретары К. ДИИГА.

Кызыл хоорай,
1965 чылдың август 28.

Кызыл хоорай,
1965 чылдың август 28.

Кызыл хоорай,
1965 чылдың август 28.

Кызыл хоорай,
1965 чылдың август 28.

Кызыл хоорай,
1965 чылдың август 28.

Кызыл хоорай,
1965 чылдың август 28.

Кызыл хоорай,
1965 чылдың август 28.

Кызыл хоорай,
1965 чылдың август 28.

Бо чурукта — анык ажил-чин Георгий Плешков-тур. Ол. Кызыл-Хавак шахтазынын элек-тростеслары болуп ажиллап турар. Чокта чаа болуп эрткен Шах-тер хуучу таварыштыр оол чүткүлдүг, кызымак ажилын эш-өөрү база-ла демдегден, чүге дөргө Георгий ажилдын каныгы-даа берсинден көртөс, кая-даа ажилда дөргө, ону күзөлдүн-биле күзөлдүп ап турар. Шахта-да оол кылдыр ажилы-ла хей: көмүр казып ап турар черге электри шүтүмүн тургузар, шахтерлар-нык чурттагы бажынарын чы-рыткы болгаш өскө-даа чырыт-кы-дамчылыга херекселери-биле жандырар, шахтада яны-бүрү септеде ажилдарын кылдырыга киржир болгаш оон-даа өскө. Ин-дыг мурнакчы ажилчыныга бо коллектив ыңгылаш чоргаарла-нып турар.

Фото П. Гольцовтуу.

БАШКЫЛАРЫНЫҢ АВГУСТ ЧӨВҮЛӨЛ ХУРАЛДАРЫ

Чаазы-биле ажылдаар

Өвүр районун башкылары чаа өр-еделге чыгып белектелип август чөвүл хураалына сайгырт чуга-лашканнар. СЭКП-ниң Өвүр райко-мунун бирги секретары К. Шулу, район аргелекчизи Т. Донгак олар өрөдиге-кержизиндеги амгы үе-ниң негеделерине дүштүр тургу-зарынын негеделерин толаралып, өртөн өрөдиге чылдарында баш-кыларын ажилында ханы анализ-терин боттарының илеткелдерине берген.

Совет эртемниң үндизинерин урууларга мергежилди-биле чүткү-лдү дамчыдып берип, өрөникчи-ниң чалгыс класска ийи чылда өрөн-и-чүрү болдурбас демисеге байтайгы аки базымнарын кылып турар баш-кы-мастерлериниң өрөдиге хураал киржикчилериниң кичээгенин ха-раа туудуп турган. Чижээ, Чаа-Суур сес чыл школазынын тыва дым баш-кызы Нина Донгак болдун эртемни-ге долу өрөдигенин чедип ап тура-рындан алыска класстан дашкаар ки-жизинде ажилдарын бедик шынар-ды чоруулап турар. Ол 6-ты клас-сын ууртукчу, өрөникчилер-биле аны-бүрү темаларга оюннары ор-ганизаста, бөсөдалары эрттирип, э-диктери чоруулап турган. Өрө-диге чыгып, түнелгине 6-ты клас-сын өрөникчилери 100 хуу өрөдиге-биле болгаш чүрүм талазы-биле база шыгалар үнө-нөр. Солчур школазынын 3-ту клас-зынын башкызы Ховалыг Кертик-оол чыл буру мактааларын чаалап ап кел-ген. Ада-не-биле уругучу ажилда, өрөникчилериниң эстетиктиг кижиз-индегине кичээгенин улаттырган.

Хандагайты ортумак школазынын үстүкү класстарында орус дым баш-кызы Тамара Павлова Донгак Өвүр районун школарында 10 аягы чылдарын иштинде мога чокка ажилдап, өрөникчилерин, баш-кыларын, ада-иелерин бедик хуу-шавышкына таварышкан. Чайгы

дүткелди чаалап ап, чыл буру долу, шынарлыг билиглерин өрөн-и-чилерге берип келген. Районун шко-ларында орус дым башкыларын үн-түктүзүгүна чыл буру өлчүшүн чокка ажилдап келген. Ол-ла школа-зын аге класстарына хей чыл дур-гузунда уругучу ажилдап, ийи чы-чылар чокка ажилдап болдурун ар-галарын мергежилди-биле шиптир-леп турар Таракан Достай ышкаш дуржулгалыг башкыларын одуруу чыл буру нежежи турар.

Ол ышкаш көсү түнелдерин чед-ип ап турар анык башкыларын ажилдарын илеткелчилер болгаш са-нал бергенер тодаргай чижектерге көргүзүп турганнар. Күш-культура башкызы М. Соия, физика башкызы А. Семенов, математика башкызы Б. Кара-Сал, Ч. Тумат дэш өскө-терин-даа аттары туруп турган.

Район болгаш методика кабинети өртөн чылдарда эки ажилдап турган чөвүл болза, мурнакчыларын үнел-и-г дуржулгалары бүгү школарга өрө-диге, кижизинде ажилын бедиге-ринге улау дегимчени көргүзүп тур-ган. Школарга өрөдиге-кижизин-де ажилдарын район аргелекчизи турган эш В. Шарый-оол дендин богай ууртуп, аргаалашкынын орунунга кирген. Саглы, Хандагайты школарынын директорлары Мижит Ооржак болгаш Донгак Шугуур-оол башкылардан негеделерин кош-ка-дып, өрөдиге шынары бедилерин-че кичээгенин суларатканнар. Саглы сес чыл школазынын 25 доозу-чуларынын чүгө 10-ну бо чылды 8 классты доозкан. Ол класстын уу-ру-тукчу, математика башкысы Саая Мижит-оолдун кошкак ажилы буруу шавышкына таварышкан. Чайгы

күсүк ажаменде артканын көргүзүп бо-лур. Ол класстын ууртукчу баш-кызы Тонких өрөникчилер-биле бу-гү өрөдиге чыгып, дүртүгүндө каныг-даа ажил кылбайн, чүгө орук эрттирп кааш, бажыныга у-ешакты эрттирп турган.

Хөндөл сес чыл школазынын 8-ки класзын доозукчулары 28 өрө-никчилер баштайгы математика шыл-галдарына шупту багай демек ал-ганын. Ол школазын математика башкызы Хертек Байыр-оол ажамен-ге келген контроль ажилды бөдү-бөд чадап каап, телефон дамчыштыр районун өскө школарыныч дозлап, адаткын сөзүндө Кызыл-Мажалык школазынын башкыларын долу «харымын» алган. Кызыл-Мажалык сес чыл школазынын доозукчулары 14 кижиден 13 өрөникчи математика-ны 2 демектерлиг кылдыр дужаа-ган. Районун бүгү школарыныч до-зоор ажаменге кирген 333 сес-ки класчыларын барык-ла 200 аягы өрөникчилер 2 демектиг болган.

Бо бүгү чүрү көргүзүп турары дөргө, школа директорлары, өрөдиге-ге эргелекчилер класстарын уу-ру-тукчу башкылары клас-биле ажил-ды канчаар чорууп турарын докта-мал хынавас, уруктарга доктаамал суур, тодаргай түнел кылбас, пе-договеттерге тус-тус клас ууртукчу-ларын өрөдиге болгаш кижизин-дегил ажилдарын канчаар чорууп турарын хынап, анализтес болгаш бар четтестерин чайлааларын бот-тук арга-хемчеглерин боттазырбас турганын айтып турар. Ийи талазын-да, орус, тыа дилдарын, төгүгүн, математиканы секцияларын район-ун уус өрөдиге кидил барык-ла холга ап ууртпайн келгенинде.

Школарда өрөдиге-кижизинде-гил ажилдарын кошкак болуп ту-рарынын чыдааганнары башкылар-ын талазындан уруктарга беле-дизмейн, 45 минутаны чөп ажыгал-биле, көргүзүп материалдарын кы-лып ажиллап, чүгө өрөдиге номнарын иштинден үнөйи, оон дашкаар байлак материалларын ажи-гал-лай турарында. Школарын ууртукчулары, районун ажилла-чылары бо айтырыгын ботталары талазы-биле мурнакчы башкыларын

ла дуржулга шөлдери сөөлү чылдар-да шут хайгааралан үнүп турары шын аес. Ийи биология башкы-ларын чүгө теория кырыга өрөдигелерин чорууп, өрөникчи-лерге материалчын билишкенин-ни херек кырында дуржулгаларга үндөй билиштерин үнелер көр-бөй турарын болдурбас ужурап.

Башкыларын чөвүл хураалына санал берген башкылар болгаш ра-йонун ууртукчу ажилдакчылары чаа өрөдиге чыгып, школарынын чүрүм урөшкенин мурунда чылга болаарга, бо чылын өскөни улау дү-вүрөзини болдурп, кижизинде ажилын күштелдирер негеттнер. Ада-иелер-биле ажил келергей кошкак. Оларга лекция, бөсөдаларын башкылар коллективтери доктаамал чорутпай туралар. Харын-даа чам-дык С. Кыргыс, Мартина ышкаш баш-кылар боттарынын школазы уу-ру-дарынын кижизиндегине багай кичээгени салып туралар.

Өрөникчилерин уруктан дашкаар хостуг үелерде яны-бүрү бөлүм-нени ажилдарына багай кижирти-ип келген. Өрөдиге чыгып, эге-нинде тургустунгулаан клас уу-ру-тукчуларын ажил планын саа-зын кырынга артып каал турарын илеткелчилер болгаш саналааннар тодаргай чижектерге шыгып шүтүм-чүлөп. Республиканын школа-зында чурт-шипчизиниң, төгүгүн материалдарын чыры негеттерин турда, Өвүрүн чыгыс-даа школа-зында индиг ажилдар чоругай турар.

Республика төвүгө чылдын-на эртип турар өрөникчилерин кыл-ган чүдүлдерин дегелдеринге ра-йонун школачылары барык ки-риштербей турар. Школар чанын-

арга-дуржулгалын калбаа-биле не-птертеп, анык башкыларга боттук дузаны чедирбей келген.

Хөндөл школазына район хы-нада кынып турда, ол школа би-ология башкызы Иуретпаа өрөникчи-лерин очкаланын список баугар кы-лып, өртөн темаларын өрөдиге-чилер айттырп турда чаа тема-нын тайылбырын бөринге чүгө үш минута арткан. Эрги-Барлык школа-зынын башкызы Бичетей урук пла-нын тургуспас, блокноттук уруктарга кээп турганын кичээлдерин шы-нары куу турган. Бо бүгү четтес-терге хамыктын мурунда чамдык хынасалга чөп өрөдиге эргелек-чилер база буруулап. Чижээ, Кы-зыл-Мажалык сес чыл школазынын өрөдиге эргелекчилер турган Пача-кова башкыларын уруктарына хо-вар олутуп турган болгаш харын-даа коллективке болдун ат-таларын басыралып, башкыларга элдик аес чорууп көргүзүп келген. Кызыл-Мажалык сес чыл школазынын башкылары Серемаа, Кара-кыс болгаш өскө-даа чамдык башкылар боттарынын педагогиктиг база политбилин бедигезинден өрө-никчилерге кызыл билиг берген.

Совет башкынын моральдыг мөзү-шыннарын, бедик адын ажалып, арагалар, өг-бүлө талазы-биле бузу-лар чоруктар районун чамдык баш-кыларында бар. Оларга Болай, Артан-оол, Давая-Самбуу, Чолдас-кыс, Контрелер, Санаа, Смирнов олар ха-маржыр.

Өрөдиге-кижизиндегил ажил-дарын экижидер, башкылар коллек-тивинге бо талазы-биле боттук дузаны бедирер школарын хей-ниги ор-ганизацияларын хулаагези болур. Индиг турбуге, школарда комсо-мол, пионер ажилы кончук кууду де-неде, башкыларын профдедл, партия организацияларын чам-дызы кончук багай ажилдап. Бо талазы-биле ВЛКСМ райком кончук кошкак ууртуп келген.

Школарын башкылар коллек-тивтерге өртөн чылгы четтестерин чайлап, чаа өрөдиге чыгып бажы буруу чоруту түнелдиг ажилдаар ужурап дээрин башкы-лар ууралы демдегден.

С. КОМБУЙ-ООЛ.

ДУРГЕН ХЕМЧЕГ АЛЫРЫ-БИЛЕ

«ШАННАЛДАН БЕРИҢЕР»

Бо чорук мал семитир трестин эргелекчизи эш А. П. Гютовтун ка-бинетинде чугаалан илерен. Бир-ле киж хылданы эгелес:
— Штейнборцельди шаңнаар даш деп чүл. Буларын! «Сукпак» сөв-хостта бутгалтер утүдү сандараа, кижж биляр арга чок. А ону ша-нап!

— Бөр бис, Васильи Куприяно-вич, хынаар бис...
А удаадаа «Сукпак» сөвхостун кол бутгалтериниң оралакчыны А. Д. Штейнборцельди шаңнал бөбөс дугайында дужаал үнөм. Ажилдаан ол шагда-ла үндүртсөж, улау пла-нады оскымаа болуп алган: 500 рубль черге чыгар аес. Арам Да-видович «аыт көжү» кылгаш, трес-тин ууртукчуларын шаңнал туба-рынын демократтыг принциптерин уруен дээр дугайында нүгүлдөп аге-лээн.

— Хажыдышкынарын «ча-жы» болу берим, дзынырым төлө турар болганын, профдедлени ме-ни камгалазын!— деп, ол хомулаан.

Ол айтырыгын мектомга ийи улаа чугаалаашкан, кеджигиниң дилээн далагаалаан. Маргылзаанын үтказын мынчаар топчулап чугаалап болур:
— Кол көргүзгүлөр талазы-биле бузугуруле планын аягы күүсеткеи дэш шаңнал бөр болгай.
— А силер, эш Штейнборцель, чүмү-даа бузугубээн силер.
— Шаңнал ажилдын шынарынга салдырып болур.
— А силер ажилды санзарт-

кыш, хуу дилээн-биле ол сандаргай ажилдан халашкан силер.
— Шаңнал продукт бүдүрериниң бөт-үнезин чингедиринге салларгыт болур.
— А силер сөвхостка хей өрени олааштырган силер.
Оон

